

CHICAGO – JERUZAELM - HOD SVETOM ZEMLJOM Studeni 2011.

Mnogima je poznato da imamo četiri evanđelja: Matejevo, Markovo, Lukino i Ivanovo. Ono što mnogima nije poznato je da postoji i peto evanđelje. To je zemlja. Ona koju je Isus posvetio- Sveta Zemlja. Hodajući tom zemljom imate osjećaj kao da iščitavate iznova evanđeoske priče, upisane u njezine hridine i stijene, rijeke i jezera, brda i dolove, ispisane i po njezinim gradovima i selima. Ova zemlja oživjela je evanđeoske događaje u našim životima. Hodajući ulicama Jeruzalema, dok smo stajali na obali Galilejskog mora, čudeći se po ulicama Betlehema, Nazareta i Kane Galilejske, stojeći na vrhu brda Tabor, lako nam je bilo duboko, duboko se zamisliti nad tajnama Kristova života, s više strahopoštovanja, iznenadjenja i razumijevanja. Nadam se da ćeš i ti dragi čitatelju dok budeš čitao ovaj izvještaj s našega puta, dopustiti svome srcu da ga dotaknu ova naša iskustva. Kao što smo i mi, hodočasnici hrvatske župe Sv. Jeronima iz Chicaga, dopustili ovim predivnim otajstvima da nam se u dubinama otkrivaju, dijeljenjem ove naše priče, želimo da se i u vama takva ista ljepota dogodi. Neka se i vama dogodi susret s Isusom, kao i nama.

Prvi dan, Utorak, 1. 11.2011

Odlazak iz Chicaga (jedna grupa preko Madrida Iberia Air, a druga preko Londona, British Air) za Tel Aviv. Put dugačak 16-17 sati. Zrakoplovi odlični. Nitko se ne žali. Idemo u Jeruzalem. Svi su nestrpljivi vidjeti tu zemlju.

Drugi dan, Srijeda, 2. 11. 2011.

Na izraelskom uzletištu Ben Gurion se nalazimo zajedno gdje nas dočekuje naš vodič kroz Svetu zemlju, fra David Wathen, te veleposlanica Hrvatske u Izraelu Zorica Matković. Fra David je američki franjevac provincije Sveta Zemlja i on je službeni vodič u Izraelu. Od trenutka dolaska, pa do odlaska sa hodočašća fra David će ostati s nama. Autobusom (koji će biti naš slijedećih 11 dana) vozimo se prema Jeruzalemu. Prvi pogledi i susreti s ovom zanimljivom zemljom povijesti i duhovnosti, sukoba i čuda. Stižemo u naš hotel „Notre dame of Jerusalem“ koji se nalazi odmah uz zid starog grada Jeruzalema. Fantastično mjesto koje prima hodočasnike još od 1888. Večera. Odmor.

Treći dan, Četvrtak, 3. 11. 2011.

Počimamo naš dan, odlaskom u 8 sati ujutro na Maslinsku goru. Prvo se zaustavljamo u mjesto koje se zove „Pater Noster“ (Oče Naš) gdje je Isus učio svoje učenike moliti. Molimo Oče naš na hrvatskom i engleskom. Provodimo malo vremena u vrtu ovog mjesta gdje Fr. David objašnjava njegovu povijest. Grad Jeruzalem kao da stoji ispred nas. Čeka. Poziva. Poručuje. Na zidovima crkve i vanjskim prostorima nalaze se ploče s natpisima molitve Oče naš na 140 jezika. Pronalazimo molitvu na dva jezika koja nas zanimaju (hrvatski i engleski) kao što ćemo od sada i činiti stalno. Već hodamo stazama Kristovim. Ono što odmah primjećujemo je: Isus je vrlo pažljivo birao **kada** je nešto rekao i **gdje** je to rekao. Njemu je to čini mi se bilo izuzetno važno. Tako npr. Učio ih je molitvu „Oče naš“ ovdje na ovom mjestu, blizu Betanije koja je bila

poznata kao mjesto gdje su živjeli nečisti ljudi prema židovskoj tradiciji. Kao takvi nisu mogli zajedno s ostalim Židovima moliti.

Ime Betanija izvedenica je dviju riječi u aramejskom jeziku: riječi *Bet* koja znači *kuća*, i riječi *ani* koja znači *unesrećenih, bolesnih*. Prema tome Betanija znači *Bolesnička kuća*. Ovo se značenje prema povijesnoj predaji povezuje sa korištenjem Betanije, tada sela, kao vrstom centra za skrb o bolesnima i vrlo vjerojatno također centar za skrb o gubavcima. Židovsko društvo iz Isusova vremena smatralo je bolesnike za nečista bića, i prema tome nije im bio dopušten pristup židovskom hramu ni na molitvu, niti su smijeli prinositi žrtvu.

Drugim riječima bolesnicima zbog njihove bolesti bio je onemogućen pristup Bogu.

Krist je izabrao ovo mjesto, koje je tako blizu Betaniji da bi naučio svoje apostole kako se moliti Ocu našem. Tu u blizini, htijuci im reci da je SVATKO pozvan biti u blizini Bogu, te da u Bozijim očima ne postoje "čisti" i "nečisti". Dakle, Isusovo učenje molitve Oče naša imalo je nakanu uključiti sve, svakoga, i „čiste“ i „nečiste“. Svi su pozvani, ali svi se neće odazvati Bozijem pozivu. Hoćeš li se ti odazvati? Peto nas evanđelje već uči moćnoj lekciji dok se osvrćemo na Gospodinovu molitvu. Dok hodamo Evanđelje postaje živo. U Lukinom evanđelju 11:1-4, čitamo o ovom mjestu i ovoj molitvi. Taj odlomak upravo i mi čitamo, upravo na ovom mjestu.

Onda se polako spuštamo putem niz Maslinsku goru koji se zove Put Cvjetnice. Ovuda je Krist ušao u Jeruzalem. Zastajemo na jednom mjestu i gledamo grad Jeruzalem. Pogledi ostaju bez riječi. S naše lijeve strane nalazi se staro, ogromno židovsko groblje. Kada kažem ogromno, onda mislim na brdašća prekrivena grobovima. Ovo je najstarije groblje na svijetu koje datira do prije 2,400 godina. Mnogi su proroci ovdje pokopani uključujući i proroka Zakariju. Grobovi su okrenuti prema gradu Jeruzalemu i njegovu Zlatnu ulazu jer ovdje Židovi očekuju dolazak Mesije. Vrlo oštrom nizbrdicom spuštamo se do mjesta koje se zove ***Dominus Flevit*** (Gospodin je zaplakao). Na njemu je sagrađena predivna crkva koja obilježava mjesto gdje je Isus zaplakao nad Jeruzalemom jer je znao da ga neće prihvatiti. Crkva je napravljena u obliku suze. Snažno mjesto! Pogled na Jeruzalem je vjerojatno najbolji od svih mjesta. Vrlo je razumljivo zašto je ovdje Krist plakao. Grad leži pred nama kao na dlanu. Kada dođete ovdje, stanete, ostavite tišini da kaže svoje, onda razumijete sve. Luka u svom evanđelju 19:41-45 ovaj događaj odlično opisuje: „*Kad se približi i ugleda grad, zaplaka nad njim govoreći: 'O kad bi i ti u ovaj dan spoznao što je za tvoj mir! Ali sada je sakriveno tvojim očima. Doći će dani na tebe kad će te neprijatelji tvoji opkoliti opkopom, okružiti će te i pritijesniti odasvud. Smrskati će o zemlju tebe i djecu tvoju u tebi. I neće ostaviti u tebi ni kamena na kamenu zbog toga što nisi upoznao časa svoga pohoda.*”

Čovjek ovdje ostaje bez riječi. Jeruzalem je i danas takav. Hrama nema, a u njemu kaos. Fr. David nam pokazuje cijeli put kojim je Isus hodao, od Posljednje večere do Uskrsnuća. Još ne možemo vjerovati da smo na istom putu. Poželio sam ovdje ostati i sjediti danima. Koliko ljudi id anas ne prihvaćaju poruku ljubavi, praštanja, mira? Nastavljamo dolje nizbrdo istim putem dolazeći do samog dna Maslinova brda. Ulazimo u „pećinu izdaje“, mjesto gdje su Apostoli spavali dok je Isus bio u Agoniji u Getsemaniju. Ovo je ujedno i mjesto gdje je Juda izdao Krista poljupcem i gdje je Krist uhvaćen. Sveti Ivan to detaljno opisuje u svom 18 poglavlju. U spilji su se do danas sačuvali ostaci instalacija za proizvodnju ulja.

Odmah do ovog mjesta nalazi se mjesto koje se zove Marijin grob, gdje je naime Marijna umrla, usnula i odatle uznesena na nebo. Mnogi ljudi odlaze dolje, ali ne ja. Mjesto koje drže istočnjaci,

prljavo užasno, s puno novca i nečistoće. Žalosno, a Marija je slika čistoće, ljepote, jednostavnosti i svetosti.

Odlazimo polako natrag na put do naše zadnje točke ovog jutra, Getsemanski vrt, gdje slavimo svetu misu, prvu u Svetoj zemlji i to ovdje na Maslinskoj gori, u vrtu punom snage. Ime Gestemani nastalo je od hebrejske riječi “presa za ulje”, jer je Maslinska Gora bila prekrivena stablima maslina, od koji se u presama dobivalo maslinovo ulje. Kako mocno je mjesto na kojemu stajamo. Tesko nam je povjerovati da smo tu, da stojimo, klecimo na mjestu na kojemu je i sam Isus stajao i klecao. Crkva Agonije ili crkva svih naroda, kako se često zove, je mistično mjesto. Skupljamo se pred „stijenom muke“ gdje je Isus patio. Svi dodiruju ovu stijenu. Slavimo Svetu misu pred njom. Osjećaj je pun mistike. Šapati tihe molitve. Na kamen polažem knjigu naših nakanu što su ljudi u Chicagu pisali prije našega puta. Govorim kratko, jer svaki govor je suvišan na ovom. Ovdje susrećem fra Bernarda, franjevca zagrebačke provincije. Drag susret. Nakon Svete Mise, ispred maslinskoga gaja u Maslinskome Vrtu naša grupa se po prvi put uslikala. Odlazimo zatim na autobus.

Jedan zanimljiva povijesna činjenica vezana je za Hrvate i otkup zemljišta Getsemanskog vrta. Krajem 17. stoljeća franjevci, službeni čuvari Sv. zemlje, radili su na njegovu otkupu. Teren je bio rasparceliran i u posjedu više muslimanskih obitelji. Hodočasnici pristup bio dodatno otežan time što je svaka od osam prastarih maslina bila ograđena zasebnim zidom, i svugdje se ubirala pristupnina (ulaznina). Nakon dugih i teških pregovora i sporenja otkup je dovršen godine 1681., a u njemu su odlučujuću ulogu odigrala dvojica Hrvata, trgovaca iz Bosne: braća Pavao i Jakov Branković (ili Brnjaković). Oni su otkupili posjed (12. svibnja 1681.) u ime svoje i svoga oca, na što su kao turski podanici imali pravo – za razliku od tamošnjih franjevaca koji su za Turke bili mahom strani državljanima. Potom su kupljeni posjed predali franjevačkoj Kustodiji Sv. zemlje.

Natrag u hotel. Ručak. Neki odlaze sa Fr. David probati istočnjačku hranu falafel i shawarma u blizini „Novih vrata“, koji će postati standard slijedećih dana.

Poslije podne vozimo se izvan grad (oko 20ak minuta) u Ein Kerem, u judejsko gorje, na brdo gdje se nalazi Crkvi Pohoda Marijina. Mjesto je to njenog susreta s rodicom Elizabetom. Mjesto je to gdje je Marija izgovorila svoj poznati „Veliča“ u vrtu crkve nalazimo englesku i hrvatsku ploču jednu do druge s cijelim tekstom „Veliča duša moja Gospodina“. Posjećujemo crkvu, gornji i donji dio, mjesto koje Luka opisuje u svom evanđelju (Lk1:39-56). Ova judejska gorja su potpuno suprotna Jeruzalemu. Sve je zeleno, uzgodno, s puno brežuljaka i dolina. U podnožju brda nalazi se zdenac, zove se Marijin zdenac. Zdenac je bio mjesto susreta. Voda još teče, svježija i čista.

Zatim nastavljamo svoj hod na drugi brežuljak u crkvu Ivana Krstitelja, mjesto gdje je Ivan rođen. Na zidu smo vidjeli molitvu njegovoga oca Zakarije (na oba jezika opet), „Blagoslovljen Gospodin Bog Izraelov što pohodi narod svoj“ Lk 1:67-79. U crkvi se nalazi mjesto, označeno zvijezdom gdje je Ivan rođen, u doljnoj kripi, lijevo od oltara.

Nakon ovog vrlo ugodnog odlaska u gorje judejsko, odlazimo kratko u Bethlehem, vrijeme za kupovinu, u jednu kršćansku obitelj. Kršćana je ovdje sve manje. Svega ih je sada oko 2 % u Svetoj zemlji. Nažalost su pritisnuti s jedne strane od strane Muslimana, a s druge od strane Židova.

Četvrti dan, Petak, 4. 11. 2011.

Dosta se ljudi javilo na moj poziv tko hoće ići sa mnom ujutro pješke na Sveti grob. Odlazimo u 5:45 ujutro. Pješke u ranu zoru, ulicama Jeruzalema do Kalvarije, groba, mjesta uskrsnuća. Ovo nije za opisati, niti za riječi. Činit ćemo ovo svako jutro dok smo u Jeruzalemu. Jutro u Jeruzalemu je drugačije od svih ostalih jutara bilo gdje pod suncem.

Odlazimo iz hotela u 8 ujutro. Vozimo do Lavljih vrata ili kako je poznat kao Ulaz Svetog Stjepana u stari grad. Naime ovdje je ubijen prvi kršćanin, Sv. Stjepan, po nalogu Savla koji je kasnije postao Sv. Pavao. Nakon ulaska u stari grad, ulazimo u crkvu Sv. Ane, gdje se po tradiciji drži da je rođena Djevica Marija. Najprije smo posjetili donji dio gdje se vjeruje da je Gospa rođena, a poslije u gornji, gdje smo zapjevali "Zdravo Djevo" i "Immaculate Mary". Ova crkva je poznata kao najakustičnija u Svetoj zemlji za koju se zapravo, može reći da je kao jedan glazbeni instrument, koji sviraju ljudski glasovi.

Izgrađena je u dvanaestom stoljeću i kad u njoj stojiš, slušaš glasove i vidiš te kamene zidove, možeš jedino stajati sa strahopoštovanjem.

Neposredno do crkve nalaze se ruševine "Pools of Bethesda" "Ribnjak Bethesda" gdje je Isus liječio paralizirane, o kojima možemo pročitati u Ivanu 5:1-15. Ivan je bio veoma detaljan u ovim iskazima. Bethsada bazeni su bili sabirališta kišnice, koja je bila ljekovita, i gdje su u starom Jeruzalemu bolesnici dolazili na liječenje. Tu je Isus izliječio čovjeka, koji je bio bolestan 38 godina. Mi stojimo i gledamo u ostatke tih bazena, Isus je hodao ovim istim stazama. Teško je taj osjećaj uopće riječima opisati, bilo kojeg svjetskog jezika.

Prije odlaska iz crkve sv. Ane, počela je padati kiša, pa smo se svi skupili ispod jednog natkrivenog dijela, na ulasku na ovo mjesto. Nitko ništa nije prigovarao, jer su nam duše bile ispunjene radošću.

Nakon što je kiša malo prestala, dolazimo do "Kapele bičevanja" i „Kapele osude“, gdje započimamo "Via Dolorosa"(Put muke), uzimamo križ i nosimo ga ulicama Starog Grada, slijedeći stazu kojom je Isus išao do Kalvarije. Molimo prvih devet postaja Križnog puta, hodajući ulicama Jeruzalema, izmjenjujući se nositi križ. Moleći, prolazimo pored prodavača, trgovina, hrpa smeća, prljavštine na ulicama, kratko rečeno kaosa u tom zbijenom gradu.

U Jeruzalemu je, čini mi se, osjećaj, miris i izgled isti kao u Isusovo vrijeme. Svjetina, vika, pljuvanje, nepoštovanje, prljavština svuda naokolo... tako je lako osjetiti i razumjeti Veliki petak. Opet nas peto evanđelje uči i potvrđuje, kako je točno ovako bilo i u Isusovo vrijeme.

Zaista vidimo da se ništa nije promijenilo.

Molimo zadnjih pet postaja Križnog puta u crkvi "Svetog groba" na Kalvariji. Ovaj dan, proveden u Jeruzalemu, izgledao je kao Veliki petak, oblačan, kišovit, tmuran, depresivan dan...

Zanimljivo je, da je svaki drugi dan, kojeg smo ovdje proveli, lijep i sunčan.

Po završetku Puta muke, Fr. David nas je odveo okolo crkve Svetog groba i objasnio sve što je uz nju vezano..

Crkva sv. Groba je mjesto Isusovog raspeća, smrti i uskrsnuća. Najsvetije mjesto cijelog kršćanstva. Dodirnuti smo kamen na Kalvariji, gdje je Isus bio razapet. Tišina. Šapat molitve.

Zaštićen staklom, stoji kamen, koji se raspukao, kada je zemlja uzdrhtala u vrijeme Isusove smrti. Silazimo s Kalvarije i dodirujemo kamen pomazanja, gdje je Njegovo mrtvo tijelo pomazano i pripremljeno za pokop. Par koraka dalje stoji svijeća koja stalno gori, a predstavlja mjesto gdje su Marija i jeruzalemske žene stajale i gledale u propetog Krista.

Stojimo, u tišini, sa strahopoštovanjem, razmišljamo što su njihove oči vidjele i srca podnijela.

Nekoliko koraka dalje, posjetili smo prazni Isusov grob. Riječi su suvišne, tišina ovdje sve govori. Blizu Isusovog groba, nalaze se i grobovi gdje su bila bačena tijela kriminalaca.

Stotinjak metara od Isusovog groba, nalazi se mjesto gdje je Marija Magdalena srela uskrslog Krista. Kako je samo lijepo razmišljati o nevjerojatnoj radosti tog susreta, na mjestu gdje se zaista dogodilo. Peto evanđelje nam govori na svakom mjestu kuda prolazimo.

Dva kata ispod, duboko u zemlji, nalazi se kapela sv. Helene, mjesto gdje je sv. Helena pronašla križ na kojemu je Isus bio razapet. Ona je našla tri križa na tom mjestu, a da bi ustanovila koji je uistinu Isusov, dovela je bolesnika kojega je dotakla komadom drva od sva tri križa. Dodir jednog od komada drva križa ga je ozdravio i po tome je bila sigurna, da je to bio pravi Kristov križ. Kakva snažna pouka, koja nas navodi na razmišljanje o iscjeliteljskoj moći Kristovog križa.

Ovde valaj spoemnuti i jedngo hrvatskog franjevacu, koji je jako vezan za ovo Sveto mjesto.

Hrvatski franjevac **fra Bonifacije Drkolica** (potpisivao se »de Stephanis«) iz Dubrovnika jedan je od najzaslužnijih Kustoda, tj. Čuvara Sv. zemlje uopće. Bio je jedan od viđenijih ljudi svoga vremena na općecrkvenom planu. S položaja provincijala dubrovačke franjevačke provincije izabran je za Kustoda Sv. zemlje 1551. i s dvostrukim je mandatom ostao na službi do 1560., te ponovno 1563.-1564. Bilo je to jedno od težih vremena za prisutnost zapadnoeuropskih kršćana u Sv. zemlji. Nakon što su Turci 1551. istjerali franjevce iz njihova sjedišta u samostanu na Sionu, Bonifacije je za njih kupio napušteni gruzijski samostan unutar jeruzalemskih zidina. Iz te se jezgre tokom stoljeća razvio ogromni kompleks samostana Presv. Otkupitelja, današnje sjedište Kustodije i jeruzalemske katoličke župe. Svoju je službu Bonifacije obavljao s tolikom sposobnošću da je kasnije (nakon što je kao stručnjak-teolog sudjelovao o na tridentinskom saboru) na izričitu želju pape Pija IV. 1563. bio ponovno, po treći puta, imenovan Kustodom. Godinu dana kasnije imenovan je biskupom u Stonu (?) u Dalmaciji. Umro je 1582. u Temišvaru. Među mnogim radovima koje je poduzeo valja svakako spomenuti obnovu bazilike Sv. groba 1555. Dao je urediti kupolu, tzv. »kamen pomazanja« pri ulazu i posebno samu kapelicu na mjestu Isusova groba. On je ostatke originalne stijene dao prekriti onom mramornom pločom koju hodočasnici danas vide kad uđu u nutarnji dio groba. Svoje znanje i iskustvo o svetim mjestima pohranio je u knjizi Liber de perenni cultu Terrae Sanctae (Venecija 1573.; na slici). Ona je i danas od prvorazredne vrijednosti za poznavanje odnašnjih prilika.

Jedan od najzbuđljivijih izvještaja Bonifacija u tom djelu svakakao je opis obnove Isusova groba. Zbog prijetnje da se nad njim sagrađena kapelica uruši radovi su bili nužni. Nakon mnogih muka i troškova oko dobivanja dozvole od turskih vlasti ona je srušena, a pritom su izašli na vidjelo ostaci stijene u kojoj je Isusov grob bio isklesan te naknadnog uređenja koje Bonifacije pripisuje sv. Heleni »Križarici«, majci rimskog cara Konstantina:

»Kad je u nuždi trebalo maknuti jednu ploču od alabastra izmedju onih kojima je grob bio pokriven a koje je sveta Helena bila ondje namjestila da se na njima slavi presveta tajna Mise, ukaza nam se otvorenim ono neizrecivo mjesto u kojem je tri dana počivao Sin Božji...«

»Mi smo to mjesto pobožnim plačem i duhovnim veseljem i suzama primili i gledali očima i cjelivali, a od ostalih koji su bili prisutni – a bilo je od istočnih i zapadnih kršćana ne mali broj – napunjeni nevjerojatnom pobožnošću prema nebeskom blagu jedni su suze lijevali a drugi su se gotovo obezumili jer je sve bio uhvatio neki ushit duše.«

Slikali smo se, svi zajedno, na stepenicama ispred crkve. Tu smo sreli i Ivanu, mladu gospođicu sa medicinskog fakulteta iz Splita. Ona nam se pridružila ostatak tog dana. Poslije toga slijedio je ručak na otvorenome u jednom od falafel-shawarma mjesta u Starom gradu. Poslije ručka prošetali smo židovskim dijelom Jeruzalema (koji je iznimno čist) i tako došli do Zapadnog zida ili Zida plača. Prošli smo osiguranje i proveli neko vrijeme kod zida, koji je u biti sinanagoga na otvorenom i za Židove najsvetije mjesto. Mjesta za molitve muških i žena su odvojena. Muškarci su na lijevu stranu, a žene na desnu. Prema židovskoj tradiciji, to je mjesto gdje je Bog zatražio od Abrahama da prinese svoga sina Izaka kao žrtvu na kamenu. Na tom je kamenu sagrađen Veliki Jeruzalemski Hram u vrijeme kralaj Heroda. Tako je postalo najsvetije mjesto za sve Židove na svijetu. Važno je također i za kršćane, jer je Isus bio prikazan u tom hramu poslije rođenja, a i u kasnijim godinama je dolazio moliti. Hram su Rimljani potpuno razorili godine 70 nakon Krista i Židovima više nikada nije bilo dozvoljeno sagraditi novi hram. Zapadni zid ili zid plača je jedini ostatak tog velikog, poznatog Hrama. Židovi ga smatraju svetim kao mjesto gdje Bog prebiva s njima na poseban način već tisućama godina. Danas na mjestu hrama stoji velika džamija, napravljena 691. godine, kada su Muslimani zauzeli Jeruzalem s velikom kupolom koja je pozlaćena sa 80 kg zlata, a pozlaćenje je financirao jordanski kralj Hussein s 8.2 milijuna dolara 1993. godine.

Nakon odlaska od Zida plača, malo nas hvata kiša dok pješke izlazimo iz staroga grada prema dijelu Jeruzalema koji se zove Mt. Zion (brdo Sion).

Naše prvo zaustavljenje na Mt. Zion je „gornja soba“. Ova dvorana je napravljena na mjestu gdje se prema tradiciji nalazila „gornja soba“ ili mjesto Posljednje večere. Nakon toga odlazimo u Dormition Abbey (mjesto Marijina usnuća). Posjećujemo i gornji i doljnji dio crkve. U doljnjem dijelu crkvu nalazi se statua Marije koja je „usnula“. Nakon vremena provedenog, svatko za sebe, odlazimo u franjevačku kapelu koja obilježava sjećanje na dvoranu „Posljednje večere“. Fra Ivan predvodi predivnu misu sjećanja na događaj uočim Kristove muke, događaj posljednjeg susreta s Apostolima. Ovdje se nalazi franjevački samostan. Franjevci su ovdje još od 1335. godine. „Sionski samostan“ je vezan za sami osnutak Franjevačke kustodije svete zemlje. Ovo mjesto je važno i za Sv. Nikolu Tavelića. U tom je samostanu boravio dakle naš sv. Nikola Tavelić do svoje mučeničke smrti 1391. Poglavar toga samostana poslao je u Rim izvještaj o njegovu mučeništvu, a to je poslužilo kao glavni dokumenat u procesu njegove kanonizacije. Nikola je prvi službeno proglašeni svetac hrvatskog roda, a ujedno i prvi kanonizirani svetac Kustodije Sv. zemlje.

Nakon Svete mise hodamo do dijela grada koji se zove City of David (grad Davidov) te crkve koja se zove crkva Sv. Petra Galicantu (u prijevodu pijevac je zapjevao) u sjećanje na događaj iz Mk 14:30. Naime crkva je napravljena na ruševinama palače koja je pripadala velikom svećeniku Kajfi. Ovdje su Isusa držali preko noći, s četvrtka na petak. Ovo je i mjesto gdje je Petar zanijekao Isusa tri puta. Veliki pijetao koji stoji na vrhu crkve obilježava ovaj događaj. Odmah do crkve nalaze se stepenice „Svete stepenice“. One su bile dio glavnoga puta u starom Jeruzalemu i po njima je Isus doveden do i odveden od Kajfine kuće. Gledamo u njih šutnjom. Tišina je jedini naš govor. Ovo su stepenice po kojima je moj Gospodin hodao. Ovo je mjesto gdje je Isus proveo zadnju noć svoga zemaljskog života, u tamnom prostoru, duboko u zemlji očekujući da ljudi na vlasti odluče o njegovoj sudbini. Ovaj trenutak može promijeniti

naš život. Tišina i šutnja su najbolji opis osjećaja svih ljudi ovdje. Nakon toga ulazimo u naš autobus, natrag u hotel. Vožnja je u tišini. Svatko je ispunjen nevjerojatnom snagom ovih susreta i događaja.

U vrijeme večere u Notre dame, fra Ivan susreće biskupa Paul Swain iz Sioux City, Južna Dakota. Zanimljivo: biskup Swain je bio fra Ivanov župnik u Madisonu, Wisconsin gdje fra Ivanova obitelj živi.

Nakon večere dobili smo vrlo rijedak dar. Mogli smo se vratiti u Getsemani ponovno provesti neko vrijeme oko kamena Agonije. Bez ljudi, bez gužve, bez fotoaparata, bez drugih hodočasnika. Samo tišina, nepomičnost, snaga trenutka, moć samoće, Krist u Euharistiji i mi. Najprije nam je dozvoljeno ući u sam vrt u Getsemaniju među maslinova stabla dotaknuti ih i provesti malo vremena. Ovo su masline iz Isusova vremena. Ovdajšnji ljudi ih zovu „tihi svjedoci“ Isusove agonije. Hodamo u potpunoj tišini. Odlazimo onda u crkvu. Skupljamo se oko stijene, kamena Agonije Kristove, mjesto gdje je Krist molio i plakao, tjeskobno se mučio uoči svoje Muke.

Predvodim klanjanje pred Sakramentom koji je ispred nas i pred kamenom svjedokom koji je do naših nogu. Molimo u tišini. Šaputamo naše nakane, molitve, želje, potrebe u tišini naših srdaca. Pjevamo lagano i tiho „Isuse sjeti me se kada dođeš u kraljevstvo svoje“. Podsjećam prijatelje da bez obzira na bezgraničnost svemira, neizbrojivost planeta i zvijezda, veličinu svega stvorenoga, Bog poznaje moje ime. Pitam svakoga da kažu svoja imena na glas kao način predstavljanja nas pojedinačno Kristu. Mnogi od nas plaču i svatko osjeća prisutnost samoga Krista. Svi onda klečimo dodirujući kamen Agonije šaputajući svoje nakane.

Ovaj petak u Jeruzalemu ne može se nikada zaboraviti. Kako bi i mogao? Ovo je mjesto i vrijeme kada svaki detalj čini jednu veliku sliku: Evanđelja, grad Jeruzalem i mi. Ja sam mislio da uvijek mogu naći riječi za opisati svako ljudsko iskustvo, ali ne sada, ne ovdje. Sretan sam. Svatko je sretan danas zvati se kršćaninom. Ne biti povezan s Kristom znači imati prazan život. Ovaj petak, 4. studenoga 2011. zauvijek će ostati utisnut u našim dušama. Nadajmo se da će svatko do nas biti sposoban inspirirati druge našim vlastitim iskustvom.

Peti dan, Subota, 5. studenoga. 2011.

Svako jutro pozivao sam našu grupu ako se žele pridružiti meni i fra Ivanu u odlasku u crkvu Svetog Groba posjetiti grob Kristov i biti na Klavariji opet. Većina njih je ovo činila vjerno svako jutro dok boravimo u Jeruzalemu. Tako je bilo i ovo jutro. Biti u tišini uz grob Isusov je iskustvo bez riječi! U osam sati smo već na autobusu, na putu u Bethlehem. Bethlehem znači „kuća kruha“ (beth – kuća, lehem – kruh). Nije li to zanimljivo da Isus koji je sebe nazvao „kruhom života“ (Iv 6) i daje nam se u Euharistiji, rođen je u gradu čije ime znači „kuća kruha“. Sjećate li se što sam pisao prije, da sve ima svoju nakanu, smisao, namjeru. Vidimo to ponovno ovdje. Bethlehem je samo 5 milja daleko od Jeruzalema na Zapadnoj obali, ali nam treba oko 40 minuta doći tamo, zbog zida i check points. Prelazimo u Zapadnu obalu, kroz zid koji dijeli dva naroda, a koji je napravila država Izrael (visok oko 10 metara). Odmah primjećujemo da smo u drugačijoj kulturi. Odlazimo odmah u Baziliku Rođenja Kristova. Ovu crkvu koju je sagradila Sv. Helena u 4. stoljeću, te najstarija, još u funkciji, crkva u cijelom svijetu. Možete ući u nju samo kroz mala vrata (visoka nešto više od jednog metra) koja se nazivaju vrata poniznosti. Napravljena su u vrijeme muslimanske okupacije kako bi zaustavili muslimanske okupatore od

oskvrnuća mjesta da uzjahani na konjima užu u crkvu. Odlazimo odmah u špilju/kapelu Sv. Jeronima. Ovo je vrlo važno mjesto za nas. Mjesto gdje je Sv. Jeronim živio kao hermit, isposnik, prevodeći Bibliju na latinski i mjesto gdje je umro. Ovdje je i pokopan 420 godine poslije Krista. Tu je započeo prijevod Starog zavjeta s izvornog hebrejskog i aramejskog jezika na latinski. Rezultat toga rada je latinski tekst Biblije, tzv. Vulgata, kojim se cijela Katolička crkva služila u liturgiji sve do II. Vatikanskog koncila (1960tih), i to po cijeloms vijetu osim u Hravta. Naime, Hrvati su imali povlasticu služiti se narodnim jezikom, tj. staroslavenskim, pisanim glagoljicom. U srednjem su vijeku čak Jeronima smatrali izumiteljem glagoljice i nazivali je »Jeronimovim pismom«.

Naša župa koja slavi svoju 100 godišnjicu nosi njegovo ime. Predvodim misu u ovoj maloj, intimnoj kapeli. Snažno je ovo mjesto. Hrvatska veleposlanica u Izraelu, Zorica Matković nam se pridružuje ovaj dan. Kako lijepo! U vrijeme propovijedi pitao sam članove grupe kada su postali oni ili njihove obitelji članovi naše župe. Zanimljivo iskustvo. Na kraju Svete mise blagoslivljam sve malim kipom djeteta Isusa, „Bambino Jesu“. Ovo je jedino mjesto u svijetu gdje se to čini. Ovdje je Božić svaki dan u godini! S pravom je tako!

Nakon Svete mise odlazimo gore u glavnu crkvu gdje čekamo strpljivo u redu oko sat i 45 minuta kako bismo posjetili mjesto Kristova rođenja. Nitko se ne žali. Svatko je uzbuđen vidjeti ovo mjesto gdje je Isus rođen. Jedan po jedan spuštamo se do špilje rođenja, ljubimo mjesto i dodirujemo pluću rođenja koja je označena zvijezdom. Onda dotičemo mjesto s lijeve strane gdje je Isus položen u jaslvice. Svatko je duboko dirnut ovim događajem. Onda svi zajedno pjevamo Silent Nigh/Tihu noć na engleskom i hrvatskom jeziku, dok gledamo u mjesto rođenja. Suze! Osmijesi! Radost. Sreća. Mir. Zahvalnost. Žarko želim da svi drugi iz naših obitelji, prijatelji jednoga dana dođu ovdje. Izlazimo vani iz špilje u predvorje ispred franjevačkog samostana i crkve rođenja gdje Fr. David objašnjava povijest cijelog mjesta. Zajedno se slikamo uz kip Sv. Jeronima te onda ulazimo u crkvu Sv. Katarine koju vode franejvci. Ova crkva, odmah uz špilju rođenja je mjesto gdje se svake godine televizijski prenosi Misa Polnoćka za cijeli svijet. Kakva predivna crkva! S desne strane oltara je kip djeteta Isusa (bambino Jesu) koji se koristi svake godine o Božiću. Susrećemo Fra Jagu Soče, hrvatskog franjevca, člana naše franjevačke Kustodije u Americi i Kanadi koji služi ovdje u Bethlehemu. Predaje klavir i vodi zbor. Onda našu pozornost svraćaju franjevci koji točno u podne u procesiji odlaze do Špilje rođenja (tako čine svaki dan).

Nakon završenog posjeta Basilici Rođenja odlazimo u „Milk Grotto - Mliječna špilja“. Ovo je mjesto gdje se Sveta obitelj skrivala u vrijeme pokolja nevine dječice, prije bijega u Egipat. Ovdje postoji tradicija po kojoj se tu nalaze grobovi te nevine dječice. Ovdje ljudi uzimaju sa zida prah za kojega tvrde da liječi od neplodnosti. Iza crkve u staklu nalazi se prekrasna kapela za klanjanje koju vode konceptativne časne sestre. Klanjanje Kristu u Sakramentu je 24 sata svaka dan.

Odlazimo zatim do autobusa, te stajemo u restoran Ruth koji vodi gospođa Ruth, Palestinski kršćanin. Izbor je poznat: Falafel, shwarma, humus, ražnjići i ostali specijaliteti ovog podneblja. Naravno, svi jedemo previše. Židovsko pivo je izuzetno dobro. Vino još bolje. Defincija „domaće“ vrlo odgovara ovom ambijentu. Nakon ručka hodamo stotinjak metara do „Polja pastira“. U noći Isusova rođenja pastiri su bili vani, ta mjesta se zovu sada Pastirska polja. Ovo je mjesto gdje su pastiri čuli anđele gdje pjevaju i navješćuju Isusovo rođenja „Slava Bogu na visini i mir ljudima dobre volje (Luka 2,8-20). Mala crkva je zanimljiva građevina. Za pastire

se smatra da su bili beduini, te je crkva napravljena u obliku beduinskog šatora. Na zidovima su citati iz iz Lukinog Evanđelja na latinskom jeziku koji opisuju ove događaje. Na obližnjim brdima vidimo zanimljivu scenu i danas 2011. godine: pastiri čuvaju ovce. Vrijeme kao da ovdje stoji. Na istom mjestu vidimo iskopine crkve iz 4 stoljeća.

Vraćamo se u naš Notre dame hotel na večeru. Neki od nas odlaze u stari grad Jeruzalem, neki opet u crkvu Groba Kristova, ali većina nas razmišlja o događajima dana koji upravo završava. Fra Ivan i ja smo pozvani u franjevački smostan Sv. Spasitelja na večeru sa fratrima. Ovo je glavni franjevački samostan u Svetoj zemlji. Franjevci su čuvari svih Svetih mjesta već 800 godina. Susrećem kustosa Svete zemlje, Fr. Pierbattista Pizzaballa, vrlo drag čovjek. Ovdje susrećem i mog kolegu sa studija, Fra Miron Sikirića, koji je ovdje profesor kanonskog prava. Također susrećemo Fra Antonia i fra Sandra, studente iz domovine. Stalno susrećemo nekoga koga poznamo. Bilo je zanimljivo susresti najstarijeg franjevca ovdje koji nam reče: „Ja sam Padre Gabrielle iz Jordana. Star sam 100 godina.“ Također susrećemo i Fra Xavier, američki svećenik, star 89 godina koji je iz Hamiltona, država Ohio. Došao je ovdje 1956. godine. Kada sam mu rekao da sam došao iz Chicaga, odmah mi se pohvalio kako je sedamdesetih godina pokazivao Sveta mjesta u Jeruzalemu gradonačelniku Chicaga Richardu Daleyu. Veli mi da su njegov grad zvali „mali Chicago“ jer i oni su imali tamo svoje mafijaše. Samostan je star 500 godina. U njemu se nalazi 80 franjevaca iz 51 zemlje (svećenici, profesori, studenti, bibličari, arheolozi...). Ovo je zaista franjevačko bratstvo. Službeni jezik je talijanski. Osjećaj zajednice je jako vidljiv. Fra Miron me uzeo na vrh, na krov samostana odakle se vidi cijeli Jeruzalem, kao na dlanu pred nama. Dok hodamo kamenim hodnicima ovog samostana, osjećamo povijest i veličinu ovog mjesta.

Šesti dan, Nedjelja, 6. studenoga. 2011.

U 7:30 ujutro već smo na autobusu za Betaniju koja je smještena s druge (jugoistočne) strane maslinskog brda, samo tri km daleko od Jeruzalema. Ovo je selo koje je bilo Isusov doma tako često puta gdje su živjeli njegovi prijatelji Marta, Marija i Lazar. Crkva Marte, Marije i Lazara je sagrađena na ruševinama njihove kuće. Uz nju je prekrasan vrt cvijeća. Prekrasni mirisi, staze, ptice. Razumljivo je zašto je Isusu ovdje bilo lijepo. Ove dvije prekrasne žene učinile su ovo mjesto istinskim domom. Možete čak i osjetiti njihovu nazočnost ovdje. Fra Ivan predvodi svetu misu. Razgledamo mjesto gdje je bio ulaz u Lazarov grob. Ovo je mjesto gdje je Isus proglasio sebe „Uskrsnuće i Život“. Ovo je mjesto koje obilježava posljednji znak iz Ivanova evanđelja (1,1.44). Uskrisavanjem Lazara od mrtvih, Isus je govorio o svome vlastitom uskrsnuću i o našem također. S druge pak strane, Betanija danas je muslimanski grad. Jako je nečist i pun smeća, okoliša kao da i nema. Nema bolnice, niti medicinskog centra, ceste su u lošem stanju, siromaštvo svuda oko nas, ali gradi se ogromna džamija koju financira arapski princ s 30 milijuna dolara. Loša slika. Teško je razumjeti. Odmah uz crkvu, Muslimani su napravili džamiju i nazvali je, zamislite „Lazareva džamija“. Bez komentara. Nažalost vidimo ovo na svakom mjestu gdje su kršćanska sveta mjesta, napravljena džamija s minaretima namjerno veća od crkava i tornjeva. Poruku je teško ne vidjeti. To se zove apsurdom!

Čim smo izišli iz Betanije, ulazimo u Judejsku pustinju

Sa strane ulice vidjeli su se Beduinski kampovi. Ova cesta nas vozi duž Mrtvog mora prema našem odredistu Masada. Žičarom smo se odvezli na vrh do Masade koji je nekih 400m visok,

ali kako se nalazimo na najnižoj nadmorskoj visini u cijelome svijetu, Masada je uzdignuta tek na 10m nadmorske visine. Riječ Masada nastala je iz Hebrejske riječi *metzudo*, koja znači utvrda. Masada je drevna palača i utvrda južnog izraelskog distrikta. Uzdignuta je na vršku usamljene visoravne hridine s pogledom na Mrtvo more, na istočnoj oštrici Judejske pustinje. Masada je naširoko poznata po nasilju (juntas) koje se tu zbilo u prvom stoljeću poslije Krista. Prilikom posljednjih 'trzaja' rimsko-židovskoga rata, Masada je pala u opsadu Rimskog vladara, zbog čega se 960 židovskih ustanika u utvrdi odlučilo na masovno samoubojstvo. Odlučio se na smionu dogovor da će se radije ubiti nego predati u ruke kao roblje Rimskoj vojsci. Ovo mjesto je židovska svetinja. Ovdje se obavljaju ceremonije izraelskih vojnih zakletvi. Masada je simbol židovskog otpora i izdržljivosti. S vrha ovoga brda vidjeli smo cijelu Judejsku pustinju, Mrtvo more, državu Jordan, Brdo Nebo i Horeb - s kojega je Mojsije ugledao obećanu zemlju i na tom je brdu umro.

Nakon posjeta Masadi odvezli smo se u kibbutz na ručak (kibbutz je Izraelska komuna koja se tradicionalno bavi ratarstvom). Kibbutz je u neposrednoj blizini naše sljedeće destinacije Qumran, gdje je 1947. godine lokalni Beduinski dječak otkrio davni autentični rukopis, a to je daleko najveće povijesno nalazište 20.stoljeća. Dječak je tražio izgublenu ovcu (ovca je ovdje dio gotovo svih priča i događaja), pomislivši da je zalutala u pećini, ubacio je kamenčić u pećinu i čuo da se nešto unutra razbilo. Unutra je pronašao nekoliko posuda u kojima su bili skriveni zavijeni zapisi. Ovi zamotani zapisi sadržavali su sve tekstove Staroga Zavjeta, osim Knjige o Esteri. Nije bilo niti jednoga dokumenta Novoga Zavjeta. Ovi rukopisi su najstariji rukopisi Staroga Zavjeta ikad pronađeni. Prozvani su Mrtvomorski rukopisi. U razdoblju od 1947. pa do 1956. godine pronađenih 900 rukopisa u raznim stanjima, (uglavnom su pisane na pergamentu, te poneki i na papiru) podvrgnute su opsežnim arheološkim ispitivanjima kao i cijelokupni lokalitet nalazista. Groblja, bazeni židovskih ritualnih kupališta, zajedno sa dnevnim ili okupljališnim prostorijama, te krhotine od gornjega kata prema nekima koji je služio kao skriptorium, i keramička peć, te još i toranj. Mnogi znanstvenici vjeruju da pronađeni su u svojstvu doma židovske sekte Esena. Mnogi čak vjeruju da je i Ivan Krstitelj proveo neko vrijeme sa Esenima, prije nego je započeo svoju misiju duž obale rijeke Jordana.

Evo nas ponovno u autobusu na putu do najegzotičnijeg i fascinantnijeg mjesta, Mrtvog Mora. Ono u biti i nije uopće more. Mrtvo more je zapravo slano jezero. U njemu nema baš nikakva života. Visoki postotak minerala i slanosti ove vode, čine nemoguć opstanak i ribama i bilo kakvom raslinju. Mrtvo more je druga najslanija vodena površina na čitavom svijetu, slanitet mu je 33%. Možete komotno leći na površinu mora, bez ikakva pokušaja da se održite plivanjem. Od velikog postotka soli jednostavno plutate. Vode koje se slijevaju u Mrtvo more dolaze iz potoka i rijeka, no tu i ostaju. Sol Mrtvoga mora ekstremno je grka i niti ne nalikuje kuhinjskoj soli. Ova voda krcata je mineralima kalcijuma, joda, soli, potazijuma i bromida. Svi minerali Mrtvoga mora se prirodno pojavljuju u našem tijelu. Kleopatra je iznimno voljela Mrtvo more, te je naručila kozmetičke prerađivače da se posvete pripremi, te su se i nastanjivali na obalama ovoga mora. Dan danas pilinzi, maske, kreme, losioni s ovoga mora vrlo su popularni. Stari Egipćani su svoje pokojnike uobičavali mumificirati blatom sa Mrtvoga mora. Klima u oblasti Mrtvoga mora iznimno je sunčana, topla i suha tijekom čitave godine. Prema biblijskim zapisima Ivan Krstitelj i Isus su usko vezani za Mrtvo more. Obala ovoga mora ima najniži nagib na cijeloj zemlji. Mrtvo more je staro 3 milijuna godina. Jedinствена sol iz ovoga mora tretira akne, psorijazu, osipe, celulit, suhu kožu, perut, stres, bolove u mišićima itd.

Većina nas je ušla u more. Svi smo se složili da ovakvo iskustvo plivanja od nas još nitko nije prije doživio. Jako teško je hodati unutra jer dno je iznimno muljasto, služavo i puno je iznenadnih rupa. Pa smo uglavnom svi puzeći na koljenima i dlanovima ušli u more.

Blato sa morskoga dna ima jako velika ljekovita i iscijeliteljska svojstva, stoga smo se i mi od glave do pete premazali ovim blatom. Nakon samo 20-tak minuta ovoga blata na našem tijelu, koža nam je postala nevjerojatno glatka i nježna. Kakvo ovo iskustvo bijase. Svi izgledaše 10 godina mlađi. Hahahaha.

Poslije našeg opuštajućeg popodneva na Mrtvome moru, odvezli smo se natrag u hotel u Jeruzalem. Na večer smo pozvani na posebnu zabavu, domjenak. George Garabedian Tours iz Jeruzalema koji u koordinaciji sa Teketon Ministries, izvanrednim organizatorima našega hodočašća, pozvali su nas na iznimnu : “Zbogom Jeruzaleme” večeru u njihovom hotelu koji nosi ime Christmas hotel. Počašćeni smo delikatesnom večerom i toplom gostoljubljivošću.

Te večeri za večerom dogodio nam se divni i neočekivani susret. Tamo sam naime upoznao čovjeka koji mi je ispričao jednu nevjerojatno ganutljivu priču. Zamolio sam ga podijeli svoje svjedocanstvo sa cijelom našom grupom. On se zove Keith Larsom, umirovljeni kapetan američke vojne mornarice, ovaj čovjek je pripadnik Viteškog Reda Templara.

Ispričao nam je te večeri priču o herojstvu Petra Hercega Tomića, Hrvata iz Prologa. Petar se uvojačio u Američku vojnu mornaricu u siječnju 1939.gdje je prvotno služio na uništenju Litchfield. Godine 1941. postao je nadnarednik na brodu Utah U.S.S. i 7 prosinca, dok je brod bio u Pearl Harboru, gadjali su ga torpedima tijekom japanskog napada na Pearl Harbor. Herceg je bio na dužnosti u bojlerskoj sobi, kako se Utah počela naginjati, on je ostao na dnu osiguravajući bojlere i pazeći da se svi drugi spase iz broda, i tako je izgubio život. Za Petrovo istaknuto vodstvo i iznimnu hrabrost”, posthumno je odlikovan Medaljom časti, najvećim američkim vojnim odličjem. Citat s njegove Medalje časti glasio je ovako: “Tomic Petar nagradjen je Kongresnom medaljom časti zbog iznimne odgovornosti i hrabrosti prilikom obavljanja dužnosti, zanemariivši vlastitu sigurnost, tijekom japanskog napada na flotu u Pearl Harboru 7. prosinca 1941. Shvativši da će brod U.S.S. Utah zbog jakih napada potonuti, Tomić je ostao na svom položaju u strojarnici sve dok se nije uvjerio da su bojleri osigurani, te da je sve osoblje napustilo strojarnicu. Žrtvujući vlastiti, spasio je živote svojih suboraca i brod.”

Njegova Medalja časti dodijeljena od predsjednika Franklin D. Roosvelta bila je istaknuta 64 godine na akademiji dočasnika američke mornarice (Tomich Hall) dok nije dodijeljena njegovoj obitelji 18. svibnja 2006. na USS Enterpriseu, na Jadranskom moru, na obali domovine mu Hrvatske.

Gospodin Larson, čovjek koji je s nama podijelio ovu dirljivu junačku priču bio je instrumentalan na radu osiguravanja obitelji Tomic pravo da im se konačno uruči Medalja časti. Svi smo ganuti ovom pričom. Kakav susret!

Sedmi dan, ponedjeljak, 7 studenog 2011.

Ujutro u 6 sati odlazimo oješke do Crkve Svetoga Groba. Tu na Kalvariji sam našoj grupi slavio Svetu misu. Nisam imao potrebe za homilijom, propovijedati ili bilo što objašnjavati. Šutnja, tišina ovdje govori. Prošaptane molitvene nakane, sjećanja na evanđeoske priče, sve su ovdje

oživjele. Opraštali smo se od Jeruzalema, grada posljednjih Isusovih dana, grada u kojemu smo se osjećali doma. Doista bijaše nam teško reći zbogom. Natrag smo već u hotelu, na brzinskom doručku. Dok smo doručkovali otac Eamon Kelly, došao se oprostiti snama. Fr Eamon je irski svećenik, koji pripada redu Kristovih legionara, te je ujedno i pomoćni direktor hotelskog sklopa Notre Dame Centre. Ugodno nas je iznenadio pozdravljajući nas na hrvatskom jeziku, koje je naučio provodeći neko vrijeme u Zagrebu i Medjugorju. Ispratio nas je na naš put predivnim blagoslovom kojega je nad nama izmolio. Teško nam je otići, iako znamo da nas još čeka jako puno moćnih trenutaka dok se upućujemo prema sjeveru Izraela, na obale Galilejskog mora, gdje se zasnova Isusova javna služba. Tuga zbog odlaska, uzbuđenje od iščekivanja. Kakve snažne emocije svakoga dana u našim srcima. Uzeli smo prtljagu, pozdravili se sa Notre Dame Centrom i napustili Jeruzalem, koji će zauvijek živjeti u našim srcima.

Uputili smo se prema Jerihonu, udaljenom 15 minuta od Jeruzalema, skrenuli smo desno s glavne ceste i dovezli se ravno do u pustinju. Zaustavili smo se u podnožju brda, na koje smo se penjali s kojega smo doživjeli spektakularni pogled na Samostan Sv. Jure koji se protezao u kotlini u daljini. Ni znaka od ikakva života u našem vidokrugu, tek skoro pa od niodkud pred našim se očima pojavio mali Beduinski dječak prodajući svoju robu. Kako se samo radosno smijao dok je prodavao sve do posljednje narukvnice našima u grupi. Svi smo šokirani surovošću ove pustinje. Nije to tipična vrsta pustinje kakvu često uobičajamo zamisliti. Pjeska nema tu uopće. Svejedno ima boje pješčane, ali pustinja su ustvari nepregledna gola kamena brda i doline. Sve dok vam pogled doseže, samo to: kamene izbočine i kamene uvale.

Nastavili smo se voziti sve dok nismo prošli kroz Palestinsku kontrolnu točku, a time smo i stigli u grad Jerihon, koji je 10 000 godina star. U 1250 godini prije nove Krista, Joshua je opasao grad, te zatrubio u svećeničku trublju, a okolni zidovi se urušile (Jošua 6).

Isus je puno puta prošao ovim gradom na svome putu za Jeruzalem. Zaustavili smo se pored smokvinog drveta, onoga drveta na koje se uspeo Zakej kako bi vidio Isusa.

Zatim smo se malom uspinjašom dovezli na Brdo Kušnje. Da, ovdje je Isus postio 40 dana i noći, nakon svoga krštenja u rijeci Jordanu, dolje u podnožju. Na ovome Brdu Kušnje izgradjen je grčki pravoslavni samostan na naličju stijene, ispod koje se nalazi spilja u kojoj je Krist stanovao za vrijeme Njegova boravka u pustinji. Razgovarao sam sa grčkim pravoslavnim redovnikom, koji je proveo 35 godina svoga života u ovome samostanu. Sada tu on živi sam samcat. Pokušaj dragi čitatelju, zamisliti, Brdo iskušenja, špilju, samostan, mrak i samoću.

Napustili smo Jerihon kako bismo posjetili još i Rijeku Jordan, mjesto Isusova krštenja. Takodjer ovdje se nalazi i državna granica između Jordana i Izraela. Ovdje sam obnovio krsne zavjete za svakoga od nas pojedinačno. Svatko pojedinačno je ušao u rijeku Jordan, a ja sam svakome ponaosob izlio vodu po glavi, kao spomen na njihova osobna krštenja. Moćan trenutak. Odvezli smo se prema sjeveru, zapadnim bedemom ka Galileji, i to vozeći se istom cestom kojom se hodilo i u vrijeme Isusovo. Jedina je razlika, reklo bi se, asfalt ispod nas i vozila na asfaltu. Sve ostalo, isto je. Prošli smo kroz područje Samarije. Samarijski narod već odavno je izumro. Ne postoje više uopće kao narod. O Samariji i Isusovu susretu sa Samijarncima u Evanđeljima i ammo nekoliko izvješća. Židovi su ih zaobilazili i išli drugim putem, a Krist ravno među njih! Njegova poruka je bila oslobađajuća na više razina!

Uđosmo zatim u Galileju. Da ta Galileja Kristova. Mjesto njegovih javnih susreta, govora, liječenja! Galileja je potpuno drugačija od Judeje, zelenilo, dobrohotnost i ljupkost. Uskoro se našosmo na Galilejskom moru, domu Isusova javnog djelovanja. Stigli smo u hotel u kojemu odsjedamo, lociranom na samom Galilejskom moru.

Hotelsko osoblje je iznimno ljubazno, susretljivo i mnogo su mi puta rekla da ukoliko trebamo bilo što, sve što trebamo je njih upitati. Svi smo zatečeni ljepotom i veličinom ovoga hotela, visokoklasnom ljubaznošću i uslugom, te naizgled nepregledim arijama hrane na usluzi nama za doručak i večeru. Tek što reći o igri svijetlosti i vode, nalazimo se ravno na obali Galilejskog mora, spektakularan doček i ulazak u Galilejsku noć. Pokušajte ovo predivno iskustvo zbrojiti s našim ukupnim dojmovima Svete Zemlje.

Provjerio sam email poštu i azuriaro naš St. Jerome facebook status. Primjetih da nase hodocasce prati 600, 700, 800, a u jednom trenutku i 1000 ljudi preko facebooka!

Osmi dan, Utorak, 8 studenoga 2011.

Još jedan dan u Isusovoj domovini. Dan nam je započeo vrlo zanimljivo. Zamisli ovo, dragi čitatelju: ukricali smo se na brod i proveli sat i pol na Galilejskom moru. Iznenadismo se kada je kapetan broda vinuo hrvatsku i američku zastavu i kada očusmo taktove obadviju nacionalnih himni. Dojam, osjecaji s ovoga mora su presnažni; mirna voda, tišina, evandjeoske priče povezane sa Galilejskim morem oživljavaju dok slušamo kako nam ih fra David čita i onda iza toga posada broda zapjeva “Kako si velik Bože” “ How great Thou Art”. Pjesma je odzvanjala jednako i po vodi i u nama. Isus je propovijedao s broda kakav je ovaj naš sada. Njegove su oči ogledale isti krajolik koji sada mi razgledamo. Wow!

On je u oluji OVO MORE umirio. Njegovi su se apostoli osjećali zaštićeno i sigurno dok je On s njima bio na brodu i onda kada je oluja zahvaćala ovo more. On je hodao po vodi na ovome moru. On je ovdje učinio i da Petar hoda po vodi, sve dok nije Petar počeo tonuti, kako je i njegova vjera u Učitelja počela slabiti. On je provodio vrijeme, svoje dane i noći na ovome moru. Na ovome se moru osjeća mistična vrijednost, koja je izvan dometa riječi da bih vam mogao to opisati. Osjećali smo te vrijednosti u svome srcu. Gledajući okolo sebe, vidjeli smo jednostavnost prirodnih ljepota svud oko nas, bez pretjeranog razvitka, bez previše objekata uz more. Istinski, mora da je ovo sve slično izgledalo u Isusovo vrijeme, vrlo slično kao što izgleda i nama sada. Naš se brod usidrio uz obalu, vrlo blizu nase sljedeće destinacije Kafarnaum, poznat kao Isusov grad. Nakon što je proveo svojih 30 godina života u Nazaretu (udaljenom 45 minuta), Isus se doselio u Kafarnaum gdje je započeo svoju javnu misiju i doslovno tu je živio. Najvjerojatnije u kući svoga apostola Petra, 30-tak metara udaljenoj od mora. Fra Ivan je ovdje proslavio Misu u oktogonalnoj staklenoj crkvi koja je izgrađena na ostacima Petrove kuće. Prisjećali smo se svih vaših nakana, kao što smo činili redovito svakoga dana. Posebno vaših nakana koje ste nam upućivali email poštom i facebook porukama.

Vrlo blizu Petrove kuce, nalazi se sinagoga, ista ona u kojoj je Isus propovijedao. Zadivljujuće! Zar je ovo moguće?! Dotičemo ista kamenja, hodamo istim putom, osjećamo isto sunce, isti vjetar. Da, u ovoj je sinagogi Isus izrekao za nas kršćane najvažniju i najveću besjedu, ovdje ju je On održao. Kafarnaumska sinagoga je mjesto gdje je Isus održao svoj poznati govor o Kruhu života (Ivan 6), gdje je kazao: “Kažem vam istinu, ukoliko ne budete jeli tijelo i pili krv Sina čovječjega, nećete imati života u sebi.”(Ivan 6:53) Govorio je o sebi samome u Euharistiji.

Moćan trenutak je to kada čujete ovaj evandjeoski ulomak ovdje, na ovome mjestu gdje je Isus to izgovorio.

Nakon Kafarnauma, odvezli smo se u Betsaidu, rodni grad apostola Petra, Ivana i Jakova. Fascinatno je kada vidite ostvareno Isusovo proroštvo nad ovim gradovima: Betsaida, Korazim i Kafarnaum. On im je rekao da ni kamen na kamenu u njima ostati neće, zbog toga što njihovi stanovnici nisu prihvatili Njegovu poruku. Pa danas, nakon 2000 godina, mozete vidjeti samo njihove ruševine. Možete vidjeti samo i doslovno kamenje iz Njegova doba. MOĆNO! Ne mogu vam to opisati riječima. Evandjelje oživljava na ovim kamenjima, stazama, morima i rijekama. Ponovno, peto evandjelje nam govori bjelodano jasno.

Zaustavili smo se u restoranu na ručku, i pojeli smo ovdje popularno jelo, ribu Sv. Petra. Iza ručka odvezli smo se u obliznju Tabgu, mjesto umnožavanja kruha i ribe, mjesto uz more.

U crkvi smo pročitali evandjeosko izvješće kako je Isus nahranio 5 000 ljudi. Lokacija spomenutoga mjesta doslovno je točna, zahvaljujuci arheoloskim istraživanjima koja su izvodjena zahvaljujući franjevcima Svete Zemlje. Franjevci ovo sveto mjesto već 800 godina štite, nadgledaju u mirnodobskim i ratnim okolnostima. Za mene je ovo jednako veliko otkrice, da sam upoznao koliko su dobroga moja franjevačka braća, sa svih kontinenata, učinila i čine u ovoj posebnoj zemlji. Oni su zaštitnici petoga evandjelja, koje im je bilo povjereno od strane Crkve, netom nakon što je sv. Franjo prohodao ovom zemljom.

Naš posljednji posjet ovoga posebnoga dana jest Brdo Blaženstava. Kakvo specijalno mjesto. Mir koji zaposjeda ovo mjesto, je mir koji nadmašuje svako razumijevanje. Ondje gdje Isus boravi, mir je sveprisutan. Zbog toga i mi to osjećamo ovdje. Točno ovdje je Isus izgovorio svoj poznati Govor na gori, koje nalazimo u Matejevu evandjelju u poglavlju 5-7. Možda najvažnije riječi iz Njegova Govora na Gori su ove: *“ Blago siromasima u duhu, jer je njihovo kraljevstvo nebesko! Blago onima koji tuguju, jer će se utješiti! Blago krotkima, jer će baštiniti zemlju! Blago žednima i gladnima pravednosti, jer će se nasititi! Blago milosrdnima, jer će postići milosrđe! Blago onima koji su čista srca, jer će Boga gledati! Blago mirotvorcima, jer će se zvati sinovi Božji! Blago progonjenima zbog pravednosti, jer je njihovo kraljevstvo nebesko! Blago vama kad vas budu grdili i progonili i kad vam zbog mene budu lažno pripisivali svaku vrstu opaćine! Radujte se i kličite od veselja, jer vas čeka velika nagrada na nebesima! Ta, tako su progonili i proroke koji su živjeli prije vas!” (Matej 5:3-12).*

Nedavno znanstvenici otkriše zbog čega je Isus izabrao izgovoriti svoju poznatu besjedu baš na ovome brdu, premda se u krugu nalaze i mnoga druga brda i brežuljci. Dokazali su da je brdo koje je izabrao najakustičnije od svih okolnih brda. Čak je nekoliko doktorskih teza rađeno na ovu temu. Fascinantno. Ponovno se uvjeravamo kako je Isus bio hotimičan u svome izboru gdje i što izgovoriti.

Deveti dan, Srijeda, 9. studenoga 2011.

Ujutro u 8 sati smo se odvezli do naše prve destinacije ovoga dana, do grada Nazareta, do mjesta Naviještenja, gdje je sve počelo. Vidjeli smo Marijinu kuću, u koju joj je andjeo došao navijestiti da će postati Majkom Božjom. Ona je rekla DA! Svako mjesto koje smo posjetili u Isusovoj domovini, služi kao moćni trenutak pouke, tako smo i u Nazaretu od Gospe, naučili dvije jednostavne stvari. Prva, reci Bogu uvijek DA, i to DA koje nije tek puko formalno da. To je DA ljubavi, blagosti, pravednosti, nesebičnosti, ljubaznosti, prijateljstvu, vjeri, obitelji. Drugu

jednostavnu stvar koju smo od Marije naučili je ono što je ona rekla na svadbenoj fešti u Kani. *Idite i činite sve što vam On kaže*, što znači - slijedite ga.

To su ujedno i zadnje zabilježene njezine riječi u evandjelju. Kako indikativno je to! Opasno nam je odgadati sva ova 'DA' zbog sutrašnjice koja nam je nepoznata. Posjetiti mjesto Nazaret u kojemu su živjeli Marija i Josip, gdje je živjelo tada svega par stotina ljudi, šalje nam poruku jednostavnosti i poniznosti srca. Ispred crkve Navijestjenja vidjeli smo mnoštvo različitih Gospinih slika, sa različitih svjetskih destinacija, ove slike oslikale su nam ljepotu katoličanstva. Biti katolik, znači biti univerzalan. Biti univerzalan znači pripadati nečemu većemu od nas. Nazaret je ovome živi dokaz. Tu pronalazimo i mozaik Gospe Bistričke koji su Hrvati postavili u ožujku 1978. godine. Dok smo bili u Nazaretu, susreli smo se s još jednom grupom hrvatskih hodočasnika. Grupa od 40 hodočasnika iz Posušja, predvođena fra Milanom Lončarom. Ponovno izgleda da je Sveta zemlja mjesto susreta! Današnji grad Nazaret broji oko 50 000 ljudi, od kojih 55% muslimana i 45% kršćana. Vraćajući se putom od bazilike prema glavnoj cesti, zaustavili smo se na gradskome trgu na kojemu se nalazi ogromni reklamni panel na kojemu piše dvojezično na arapskom i engleskom 'ukoliko niste musliman, vi ste nitko i ništa'. Kako uznemiravajuće!

Onda smo proizveli u Kanu, mjesto svadbe, jedine svadbe na kojoj je Isus prisustvovao. Kana je smještena, nekih 8 km istočno od Nazareta. Prekrasna franjevačka crkva je ovdje izgrađena. Imali smo prekrasnu vanjsku kapelicu samo za našu grupu, te nam se ovdje zbilja iznimno lijepa zgoda. Prozivam 11 bračnih parova iz naše grupe koji su ovdje obnovili svoje bračne zavjete: Uremović, Barun, Dušević, Pesce, Fasching, Jović, Vojvodić, Kosir, Bajić, Knezović i Knutson. Muškarci su poljubili svoje supruge i obecali im još 50 godina ljubavi i vjernosti! Dobili smo čak i svadbenu tortu, za koju se pobrinuo vozač našega autobusa, Valid, palestinski katolik. Zaustavili smo se u Kani, da bismo pojeli falafel i shawarma sendvič. OPET!!

Nakon ručka vozimo se do Brda Tabor, odnosno mjesta Isusova Preobraženja. Naš autobus nas je iskrcao na pola puta do vrha brda, pa smo dalje do vrha se prebacili s taxi kombijem po strmim krivinama. Na vrhu se nalazi predivna crkva koju su franjevci izgradili 1920-ih godina. Odmah uz crkvu se nalazi franjevački samostan i zanimljivo mjesto koje služi onima koji se odvikavaju od droga, bivši ovisnici o drogama. Crkveni krov je izgrađen, zanimljivo od slavonskog hrasta, s područja u kojemu sam odrastao. Odmah sam doma. Komad Slavonije je ovdje. Možda je čak drvo negdje s pleterničkih ili požeških šuma.

Nova i veličanstvena crkva dovršena je 1924., po planu koji je arhitekt A. Barluzzi razvio prema opustjelim starokršćanskim bazilikama u Siriji. Budući da je za tako veliku zgradu bila potrebna iznimno masivna i snažna građa, za nju se pobrinuo hrvatski franjevac o. Ivan Franković, u to vrijeme povjerenik Sv. zemlje za Hrvatsku. Okolnosti opisuje – po svemu sudeći on sam – u kratkom životopisu: »God. 1919. slavila se 700-godišnjica od kako su Franjevci čuvari sv. Groba i drugih svetih mjesta u Sv. Zemlji. Taj je jubilej brigom o. Ivana u našim hrvatskim krajevima dostojno proslavljen. Pomoću svih hrvatskih biskupa uređena je veća sabirna akcija po svim biskupijama i župama i sabrana svota od c. 300.000 kruna. Za tu svotu je ponajviše nabavljena drvena građa i otpremljena u Sv. Zemlju za popravak zgrada koje su ratom oštećene. Još ni to nije bilo dosta, nego je o. Ivan posebno obilazio šumske udruge i neke hrvatske velikaše te

izmolio hrastova, koji su izrezani i otpremljeni u Sv. Zemlju. Tako je grof Pejačević iz Našica darovao 10 hrastova, a grof Eltz iz Vukovara isto tako dao 10 hrastova; od ovih su načinjene grede u bazilici na Taboru.«

Pogled s vrha je zadivljujući! Na ovome mjestu se Isus preobrazio i u društvu Mojsija i Ilije pokazao se apostolima. Vrlo snažni znakovi. U blizini crkve mogli smo vidjeti ostatke crkve iz 4.stoljeća i benediktinskog samostana iz 12 stoljeća. Sa desne strane ove crkve, u daljini od 5-6 km mogli smo vidjeti selo Naim, u kojemu je Isus uskrisio udovičina sina. Pred pogledom nam se prostirala izraelska dolina sve do Mediteranskog mora, do Haife i Tel Aviva, i pogled nam je pričao o vrlo plodnoj obradivoj zemlji. Izrael izvozi jako puno naranača, cvijeća kao i mnogih drugih poljoprivrednih kultura. Zatim smo se taxijem vratili do polovice brda, na kojoj nas je čekao naš autobus s kojim smo se odvezli natrag u hotel u Tiberijas, natrag na Galilejsko more. Ribarske brodice se već na moru, a mjesec je na nebu na pola puta. U daljini su nam svijetlila svijetla poznatih biblijskih mjesta Tabga, Kafarnaum, Magdala (mjesto Marije Magdalene) i Brdo blaženstava. Ovaj dan bio nam je čisti dar, koji nam je pomogao razumijeti prošlost i budućnost, u kojima su poruka i pouka vječne.

Dobar je osjećaj hodati Isusovim stopama, još bolji je osjećaj biti kršćanin, najbolji je osjećaj slijediti učitelja. Najiskrenije vam želim, svi vi, dragi moji iz Chicaga, iz Hrvatske ili bilo gdje jeste: kada nemate vremena otići u crkvu nedjeljom susresti Krista, razmislite dvaput, razmislite tripot...

Deseti dan, 10. studenoga 2011.

Četvrtak jutro smo započeli posjetom Crkvi Petrova Prvenstva, smještenoj na obali Galilejskog mora, na mjestu gdje je Uskrsli Krist susreo Petra, Nataniela, Tomu, dvojicu Zebedejevih sinova, te još dvojicu apostola. Isus je gledao apostole s obale, kako na udaljenosti od sto metara love ribu, te je na obali pripremao doručak, žeravicu za roštilj od ulovljene ribe.(Ivan 21: 1-19). Mala, jednostavna, kamena crkva odaje počast ovome događaju. U crkvi se nalazi kamen na kojemu je Isus pripremao jelo za apostole. Franjevci su ovaj kamen označili natpisom "Mensa Christi" što znači: "Kristov stol". Na ovome je mjestu Krist tripot zaredom pitao Petra, voli li ga. Nakon što je Petar izrekao svoju ljubav prema Isusu, On mu odgovara: "*Pasi ovce moje, pasi janjce moje.*"

Krist ne samo što je oprostio Petru što ga je tripot zaniijekao u dvoru velikog svećenika Kaife, nego još ga proglašava prvakom među apostolima, zbog toga se ovo mjesto tako zove – Mjesto Petrova prvenstva. Na vanjskome oltaru ovdje sam nam u 8 sati ujutro služio svetu Misu, s predivnim pogledom na Galilejsko more. More je samo par metara od nas. Svi smo pogodjeni prizorom pred našim očima, i s mislima na događaje koji su se ovdje zbili 2000 godina prije nas. Nakon Svete Mise spustili smo se par metara niže na obalu, te ugazali u vode Galilejskog mora. Voda nam godi, topla je, razgaljuje naše noge, a kamenje je još uvijek tu. Mir je prisutan u velikom izobilju. Neobičan je dar to da smo mogli sami uživati uz obalu, na kaenu čitavih 40 minuta, prije nego je došao sljedeći autobus s hodočasnicima. Odmah pripojene uz crkvu, ravno na obali, nalaze se kamene stope, koje su nazvane apostolske stope, jer to mjesto bijase okupljalište apostola. Zovu ih i "Svete stube". Iznimno silovito i moćno mjesto, naročito zbog jednostavne izvedbe i samoga osjećaja jednostavnosti. Jednostavna crkva poviše, izgrađena na kamenu i od kamena, plaža, valovi nježno dodiruju obalu, kamenje, kamene stope. U zraku je

osjećaj ispunjenja, ostvarenja i zadovoljstva. Odabrao sam nekoliko kamenja za ponijeti natrag u Chicago. Najveći nosim za oltar naše crkve Sv Jeronima. I tako dok smo se šetali, sakupljali kamenčice, školjke, ugledah poznato lice fr. Eda, bendiktinskog svećenika na župi samo nekoliko ulica od naše crkve u Chicagu. I on je tu s grupom! Sretah tu još jednu gospođu Ritu iz Arizone, koja je bila na konferenciji na kojoj sam govorio u Phoenixu. Ova zemlja čini se stalno mjestom mnogih susreta!

Nakon ovoga jutra provedenog na obali Galilejskog mora, uputili smo se na prilično udaljenu lokaciju Golanske visoravni, koje Izrael drži pod okupacijom od 1967. godine. Mi smo tu zbog mjesta zvanog Cezareja Filipova, mjesta na kojemu je Isus Petru rekao: *“Ti si Petar stijena i na toj stijeni sagradit ću svoju Crkvu”*. Tek kada vidite ovo mjesto, shvatite zbog čega je Isus rekao baš ‘stijena’, zbog toga što se tu nalazi OGROMNA crvena stijena, koja je visoka nekih 30-tak metara, i odiše snagom, odraz je snage i moći koja odolijeva svim vremenima i nedaćama.

U davnim vremenima, na ovome mjestu su podizani mnogi hramovi poganskim bogovima (Panu i ostalima), isto tako tu je nekada bila rimska palača. Kameni ostaci ove gradjevine tu su još uvijek. Isus dovodi svoje učenike na ovo mjesto, koje je bilo posvećeno obožavanju lažnih bogova, i govori svojim apostolima da je On onaj koji gradi, da je građevina, materijal NOVE CRKVE, i da će Petar biti STIJENA te Crkve. Zanimljivo je da je sve to ostalo u ruševinama, izuzev poruke, Crkve i prisutnosti, blizine Kristove.

Prisutnost Isusova ostaje. Lažni bogovi odavno su zaboravljeni, ali Isus je vječno prisutan. Ulomak evanđeoskog zapisa o ovome događaju, u kojemu Isus ovlaštava Petra da bude Stijena pročitajte sada u Ivanovu evanđelju 21:1-19. Ponovno vidimo kako je Isus bio hotimičan. Isus isključivo bira ovo mjesto i dovodi svoje apostole tu, na mjesto do kojega im je trebalo sigurno nekoliko dana hoda, da bi rekao Petru o njegovoj ulozi u Crkvi koju On osniva. Opet naglašavam ova zemlja s pravom se zove petim evanđeljem. Kada pročitate evanđeoski ulomak na mjestu događaja savršeno vam se sve poklopi.

Vratili smo se u autobus, uputili se pravac juga kroz Golansku visoravan. Ovo je prostranstvo oko 60 km dugo i 13 km široko. Prekriveno je poljanama avokada, naranača, datula, šipaka, jabuka, smokava, pšenice i ječma. Vidjevši ovo mjesto, jasno nam je zbog čega u biblijsko vrijeme ovaj kraj zvao zemljom kojom teče med i mlijeko.

Zaustavili smo se u selu Druze, u kojemu živi muslimanska sekta, prilično drugačija od ostalih muslimana koje smo vidjali. U restoranu dogodio mi se još jedan zanimljiv susret. Tu sam susreo župnika crkve Sv. Brigitte iz Rockforda, Illinois, gdje fra Ivan i ja idemo jednom mjesečno slaviti Sv. Misu za našu zajednicu Hrvata koji tamo žive (oko 150 km od Chicaga).

Nasa slijedeća postaja je osmatračnica, udaljena samo nekoliko stotina metara od sirijske granice. Pred nama na visoravni je sirijska granica, iza nas, na brdu je izraelska vojarna. Izričito piše da ju ne smijemo slikati. U sredini između njih nalazi se kamp Ujedinjenih naroda. Razdiobna granica omeđena žicom samo je par koraka od nas. Svi se tuku za ovaj komadić zemlje.

Zadnji naš posjet ovoga dana jesu Kursi, na obali Galilejskog mora. Mjesto gdje je Isusa izbavio opsjednutoga. Isus izgoni demone iz njega i šalje ih u krdo svinja, koje su se nalazile na klisurama mora. Zanimljivo je to što evanđelje kaže to se zbilo ‘na drugoj strani Galilejskog mora’. Moćan je prizor od tud pogledati prema predivnoj poruci i mjestu Brda blaženstva, a s druge strane ‘zla strana’ iz koje je Isus istjerao demone. Crkva je ovdje izgrađena u 4. stoljeću

kako bi obilježila ovaj događaj. Čudan je osjećaj ovdje. Još uvijek. Čak i sada! O ovome događaju možete pročitati izvješće u mateja evanđeliste (Mt 8:23-33.)

Jedanaesti dan, petak, 11. studenoga 2011.

Danas je naš zadnji dan u Svetoj Zemlji. Poslije doručka, ukrkali smo osobnu prtljagu u bus, i odjavili svoj boravak u Leonardo Plaza hotelu, koji je usput rečeno ponovno, izvrstan, gostoprinstvo sjajno. Prije vožnje po zapadnoj obali Mediteranskog mora, vratili smo se na Brdo blaženstava po posljednji put. Fra Ivan nam je predvodio prekršanu Svetu Misu na otvorenome, na mjestu gdje je Isus dao svoje famozne savjete, blaženstva s brda. Dok sam slušao fra Ivanovu propovijed, vidjeh da mi netko maše. Prišao sam gospodini, a on mi reče da me se sjeća s jedne konferencije u Kaliforniji prije mjesec dana. Ugodno iznenađenje!

Pogled s ovoga brda preko Galilejskog mora je prekrasan, more kao da je u službi igrališta suncu, vodi i brdima. Kada sunčeva svjetlost zapljusne Galilejsko more, vidite širenje i treperenje bezbrojnih zraka po moru. Kompletna slika, koja me podsjetila na staru mudrosloivicu koja kaže "kad sunce dotakne zemlju, život je počeo". Besjeda koja je izgovorena na ovome brdu, odjekuje po cijelom planetu, na svakome kontinetu, u svim jezicima i kulturama i u ljudskim srcima. Rekli smo svoje oproštajno 'zbogom' Galileji, Isusovom zavičaju u kojemu je On započeo javno djelovati i prostoru na kojemu je utemeljio glavnicu svoga učenja. I nama je to postao snažan zavičaj duha.

Osjećaj jednak kao da vam je reći 'zbogom' svome zavičaju i svojoj obitelji. Dogodilo nam se ovdje 'ono nešto' što nas je duboko povezaló s ovim mjestima, brdima, putovima, ruševinama i s ovim morem.

Putujemo kroz državu Izrael vozeći se u prvcu Haife. Razgledavali smo brojna plodna zemljišta i općenito vrlo bogat krajolik. Doputovali smo u Haifu, koja je sjedište izraelskog brodogradilista. Grad je to na Mediteranskoj obali prepun brojnih modern građevina, gospodarstva i industrije. Ovdje se nalazi i svjetski centar, sjedište glavnog hrama Bahai religije. Oni su prisutni u Chicagu takodjer, u predgradju Wilmette. Mi smo se odvezli na veliko brdo iznad grada na kojemu je smještena divna crkva Stella Maris (Zvijezda Mora), dom je to karmelićana, dom je to škapulara, dom je to mnogih početaka. Crkva je krasna, u njoj se nalazi pećina u kojoj se skrivao prorok Ilija.

Nakon sto smo ručali u jos jednom Druze restoranu, na istome brdu i u blizini brda Karmel, nase slijedeće odredište je karmelićanska crkva Proroka Ilije, gdje je on, vjeruje se, prinio žrtvu. Ona priča o poganskim, lažnim bogovima i Ilijina uloga u pobijanju lažnih proroka, zbila se ovdje, ovo je mjesto toj priči u spomen. Iznad crkve nalazi se predivni vidikovac s kojega smo mogli vidjeti pola Izraela, daleko sve do Nazareta, Brda Tabor, pravac Jeruzalema i Tel Aviva.

Sada smo pak na putu prema gradu na Mediteranskom moru Cezareja Maritime. Herod veliki izgradio je ovaj grad, kao luku koja spaja grad s Rimom, istodobno je tu izgražen koloseum i vrlo impresivni vodovod. Sveti Pavao ovdje je dvije godine bio utamničen, i s ovoga mjesta je otišao u Rim, gdje je umro mučeničkom smrću. Ovdje je bila rezidencija rimskih guvernera, upravitelja Judeje, poput Poncija Pilata i ostalih. Vožnja Mediteranskim morem je divna. Često sam zamišljao kako su apostoli, u vrijeme Isusovo i poslije Njega, putovali ovom zemljom i čitavim Mediteranom, sve do Rima. Impresivna je ovo zemlja, sa jedinstvenom topografijom i

najintrigantnijom povješću. Kao da je čitavi svijet u ovu zemlju uvučen, s njome povezan, s njenom proslošću i budućnošću. A nama se pružio divan dar da smo mogli ovdje doći, ovuda propotovati, vidjeti, iskusiti, spojiti se i nanovo se prispojiti. Život na karju ovisi o tome kako smo spojeni na njegovo počelo. Kako smo spojeni na Gospodina. Ovaj kratki osvrt samo su komadići komada, od onoga što ova zemlja nudi i od onoga što može u nas stati.

Stigli smo u Tel Aviv na kratko, tu se smještamo u našem posljednjem hotelu Dan Panorama, lociranom tik uz Mediteransko more. No, mi ćemo ovdje ostati tek nekoliko sati, budući da moramo na uzletišta rano ujutro. Večera nam je bila predobra. Neki od naših su otišli odspavati koji satak, ostali su preferirali ostati budni do uzlijetanja. Nekoliko nas se družimo vrlo ugodno s našom veleposlanicom u nenoj rezidenciji u Tel Avivu. Sa Zoricom je uvijek dar biti! Rezidencija joj je uz američko veleposlanstvo. Drago nam je da je na najsigurnijem mjestu u Izraelu.

Dvanaesti dan, subota, 12. studenog 2011.

Ujutro u 2: 30 već smo na uzletištu Ben Gurion. Kontrole, pitanja, razgovori, ali sve je prošlo odlično. Pri ruci je Sammir, predstavnik naše kompanije iz Izraela. On daje i osjećaj lagodnosti, proroka svega bez problema! Idemo natrag u Chicago!. Naši životi, zauvijek su promijenjeni. Srca su nam krcata. Duboko nas se dojmila ova zemlja, najsvetiji komad našega svijeta!

Na ovome putovanju susreli smo mnoge, iz prošlosti i iz sadašnjosti, nije tek tako ovo zemlja Susreta. Susreli smo Mariju, apostole, puno drugih likova o kojima smo čitali u Svetom Pismu, i naučili smo brojne lekcije od njih. Susretali smo današnje stanovnike ove zemlje i iz prve ruke vidjeli smo njihovu realnost, težinu života u Izraelu. Imali smo prigodu susresti mnoge iz naših domovina. Na kraju susreli smo se sami sa sobom u dubinama, u samoći i intimi nasih srca. Najvažniji susret od svih susreta- susreli smo Krista Gospodina, koji je na prvom mjestu razlog našega dolaska ovamo. Isusa iz Galileje, Krista iz Jeruzelama. Neka taj susret s Njim stvori u nama dublji, ljepši život Duha, i neka nas povede u život uzvišenije ljubavi. Zauvijek ćemo biti bogatiji za ove uspomene.

Hodati po Svetoj zemlji je izuzetno iskustvo. Doći u Jeruzalem koji je pun povijesti i znakova je veliki događaj. Stajati na zapadnim vratima, hodati putem kojim je Krist nosio križ, doći u Getsemani, na Maslinsku goru ili stajati na ruševinama Siloama veliko je iskustvo.

Proći onda Jerihonom, judejskom pustinjom, osjetiti što znači živjeti u pustinji i postiti puno dana znači čitati Bibliju drugačijim očima. A tek otići u Galileju, posjetiti sela i gradiće gdje je Krist naučavao, ući u sinagogu gdje je Židovima govorio o kraljevstvu Božjem, znači učiti ponovno, slušati ponovno. Doći na rijeku Jordan koja još i danas teče znači doći na izvore. Razumjeti biblijske tekstove i imati novu volju slijediti ih. Odlazak u Izrael je drugačiji od svih ostalih odlazaka, svih ostalih putovanja. Stoga žao nam je da niste mogli ići s nama. Ali nemojte odustati. Ako vam se pruži nova prigodu ili izbor između Svete zemlje i bilo koje druge destinacije u cijelom svijetu, izaberite nju. Neće vam biti žao. Imati ćete prigodu postati novi ljudi i zadržati nadu do kraja.

Neka naše putovanje i vama svima bude blagoslov. I vas smo sve nosili sa sobom. I vi ste hodali s nama u svakom dijelu te zanimljive zemlje, na svakom mjestu Kristova zemaljskog hoda.